

## Eğitimde Psikodrama Dersinin Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerine ve Mesleki Kazanımlarına Yönelik Etkisi

DOI: 10.26466/opus.864561

Rumeysa Akgün\* - Odise Vuçinas \*\*

\* Dr.Öğr.Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

E-Posta: [rumeysaakgun@gmail.com](mailto:rumeysaakgun@gmail.com)

ORCID: [0000-0003-4226-2191](https://orcid.org/0000-0003-4226-2191)

\*\* Öğr.Gör., Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

E-Posta: [o.voutinas@gmail.com](mailto:o.voutinas@gmail.com)

ORCID: [0000-0002-3172-0890](https://orcid.org/0000-0002-3172-0890)

### Öz

Psikodrama bireylerin yaşamlarında gerçekleştirdikleri veya gerçekleştiremedikleri pişmanlıkları, hayalleri, beklentileri, umutları, söylemek isteyip de söyleyemedikleri kısacası hayata dair yaşamlarındaki her olayın, durumun sahnede vücut bulmuş halidir. Bu açıdan bakıldığında psikodrama hayatın kendisi, sözle ifade edilemeyen durumların sözsüz olarak ifade etmenin belki de en etkili yoludur. Hayat serüvenine baktığımızda karşımıza üzücü, öfkelendiğimiz, karşı koymak istediğimiz pek çok olay çıkmaktadır. Karşılaşılan bu durumlarla baş edebilmek için bireyin güçlü olabilmesi ve olaylara karşı meydan okuyabilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde yaşadığı olumsuzluklarla baş edemez.

Özellikle sosyal hizmet ve psikoloji gibi bireyle ve onun sorunları ile ilgilenen meslek elemanlarının en temelde kendilerini tanımaları ve sorunlarını çözebilme kapasitelerini geliştirmeleri gerektiği düşüncesinden yola çıkarak bu çalışma sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin psikodrama uygulamasının onların kişisel gelişimlerine ve mesleki kazanımlarına etkisini incelemek adına gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada bir üniversitede sosyal hizmet bölümünde okuyan 38 öğrenci ile 8 haftalık bir eğitimde psikodrama grubu gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda psikodramanın kişisel gelişimlerine, empati becerilerinin gelişmesine, başkaları ile iletişimlerinin gelişmesine ve mesleki donanımlarına etkisinin oldukça yararlı olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucuna göre psikodrama eğitiminin sadece sosyal hizmet bölümünde değil tüm sosyal bilimler alanında eğitim gören üniversite öğrencileri için ders olarak konulması önerilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Kişisel Gelişim, Mesleki Kazanım, Psikodrama, Sosyal Hizmet Öğrencisi

## The Effect of Psychodrama Lessons on The Personal Characteristics and Professional Benefits of Students of Social Work

### Abstract

*Psychodrama is the realization of the regrets, dreams, expectations, hopes that individuals have realized or not realized in their lives, in short, every event and situation in their lives, whether they want to say or not. From this point of view, psychodrama is perhaps the most effective way of expressing life itself and situations that cannot be expressed verbally. When we look at the adventure of life, there are many events that are incredibly sad, angry and want to resist. To cope with these situations, the individual must be strong and able to challenge the events. Otherwise, he cannot cope with his negativity.*

*This study was carried out to examine the effect of psychodrama practice of social work students on their personal development and professional achievements, based on the idea that professionals who deal with individuals and their problems, especially social work and psychology, should basically know themselves and develop their capacity to solve their problems.*

*In the study, an 8 week psychodrama experience group was carried out with 38 students studying at a university social work department. As a result of the study, it was found that psychodrama has a greatly beneficial effect on personal development, development of empathy skills, development of communication with others and professional skills. According to the results of the research, it is suggested that psychodrama education should be included as a course only for university students studying in the social work department in all social sciences.*

**Keywords:** *Personal Development, Professional Acquisition, Psychodrama, Social Work Student*

## Giriş

Sevebilme yeteneği, ruh sağlığının ana ögesidir. Kendini gerçekleştiren bireyler; tüm insanlara karşı güçlü bir şefkat gösteren, empati duygusuna sahip, derin sevgi, sağlam arkadaşlıklara sahip bireyler olarak tanımlanmaktadır. Diğer insanlarla sıcak ilişkiler olgunluğun bir ölçütü olarak görülmektedir.

Kuramların birçoğu sıcak, güven veren kişilerarası ilişkilerin önemini vurgulamaktadır. Aristo "*Nichomacean Ethics*" adlı eserinde, arkadaşlık ve sevgi konularına detaylı bir şekilde yer vermişken Maslow'da kendini gerçekleştirenlerin canlılarla empati, yakınlık, sevgi, arkadaşlık kurma özelliklerine sahip olduğundan bahsetmiştir. Allport da, diğerleri ile yakın ilişkilerin olgunlaşmanın bir ölçütü olduğunu vurgular. Erikson ise, üretkenlik kavramında diğerlerine rehberlik ve yönlendirmenin önemini, yakınlık kavramında da diğerleriyle yakın ilişkiler kurabilmenin önemli olduğunu söylemiştir (Ryff ve Singer 2008).

Psikodramanın yapısı ve işleyişi büyük ölçüde rol kuramına dayanır. Hiçbir psikodrama oturumu, baştan sona karşılıklı konuşmalarla geçmez. Rol değiştirme tekniği, psikodramanın en önemli tekniklerinden bir tanesidir. Moreno'nun rol kuramına göre, her birey çeşitli roller sergiler. Bu rolleri geliştirmenin en önemli yolu psikodramadır. Psikodramada oynanan roller, günlük yaşama aktarılabildiği için birey açısından önemlidir (Dökmen, 2005).

Rolleri geliştirmeye yardımcı olabilecek yöntemler ise aşağıda verilmiştir:

1. Yaşamdaki rollerde kendisi için en uygun olan rolü seçmesi ve rolün gereklerini yerine getirmesi,
2. Sahip olduğu rol çatışmalarını fark etmesi ve rol katılığı sergiliyorsa, bunun farkına varmak (Dökmen, 1994),
3. Yaşamdaki çeşitli roller arasından seçim yapmak ve seçiminin sorumluluğunu almak,
4. Spontanlığı geliştirmek ve seçim yapma şansını arttırmak,
5. Farklı rolleri deneyerek başkalarıyla rol değiştirmek ve diğer insanlarla empati kurmak,
6. Özdeşim kurarak bazı insanların rollerine sahip olmak,
7. Tele ilişkisi aracılığıyla başka insanlarla ve onların rolleriyle tanışmak (Dökmen, 1995).

Bu anlamda psikodramaya bakıldığında ortak insanlığımızı deneyimlememizi sağlayan ve insan olmanın gerçekten ne anlama geldiğini anlamamızı sağlayan bir araç olduğu görülür. Psikodrama ile geçmişte aşmayı ve daha umut verici bir geleceğe ulaşmayı öğreniriz (Moreno, Blomkvist ve Rützel, 2013: ix). Moreno sözcüklerin tek başına tüm ruhu taşıyacağına inanmıyordu. Aksine eylem ve etkileşimin konuşmadan üstün olduğunu savunuyordu (Moreno vd., 2013, s.xix). Buna göre kişilerin geçmişte veya günümüzde yaşadıkları problemleri veya sorunları anlatırken zaman zaman kendilerini tam olarak ifade edemedikleri kendilerini açmada yetersiz kaldıkları görülmektedir.

Sözlü iletişim kullanmadan duyguların ifade edilmesi noktasında psikodrama devreye girmektedir. Psikodrama sürecine katılan herkes, spontan oyunun etkisi altında kalır. Tiyatronun bir türü olarak da görülen psikodrama boş bir sahnede, profesyonel oyuncular ve prova olmadan gerçekleşir (Moreno vd., 2013, s.1).

Oyununu (geçmiş, şu an veya gelecek ile ilgili durumunu) sahneleyen kişiye protogonist, oyunun gerçekleştiği yere sahne ve gruptaki diğer kişilere de yardımcı ego denir. Sahnede protogonist tek başınadır ve çalışmak istediği konu psikodramanın teknikleri ile ister trajedi ister taşlama isterse komedi olsun benzersiz bir oyuna dönüşür. Psikodramada protogonistin, diğer oyuncular ve grup üzerinde güçlü bir psikolojik etkisi vardır. Psikodramada seyirci yoktur. Orada bulunan herkes bir şekilde oyunun bir parçası olur. Her şey sahnedenin” şimdi ve burada”sında gerçekleşir. Protogonist sahneye çıktığında ortaya çıkan ürün ısınma sırasında gerçekleşen duygu yoğunluğundan çok daha yoğundur. Sahnede canlandırma gerçekleştirirken psikodrama kendi yolunu bulur. Liderin amacı bu spontanlığı desteklemektir (Moreno vd., 2013, s. 1-4). Psikodramada gerçekleşen hiçbir sahne tekrarlanamaz. Benzer konular olsa dahi her protogonist konusunu kendisine göre ele alır ve her oyunda farklı sonuçlar elde edilir.

Psikodramanın yapısına bakıldığında psikodrama uygulanması için danışanların spontanlığa ve yaratıcılığa ihtiyacı olduğunu gözlemliyoruz. Çocukların davranışları spontan ve planlamamış gerçekleştiği gibi psikodramada da sergilenen sahnenin spontan olarak gerçekleştirilmesi önemlidir. Moreno, sosyometrinin temelinde seçme özgürlüğü olduğunu düşünür ve özgürlüğün bastırılmasıyla spontanlığın bastırılmasını eş anlamlı görür. İn-

sanların spontanlıklarının da çoğu kez yine insanlar tarafından bastırılabilildiğini ileri sürer. Yaratıcılıkları olan, nevrozu olan kişiler, zeki ve yetenekli olmalarına rağmen var olan potansiyellerini kullanamazlar, durağanlaşırlar, kendilerini geliştiremezler ve sonuçta yarına kalma şansları azalır. Bu kişilerin yaratıcılık yeteneğindeki bozulmayı psikodrama ile düzelmesi amaçlanır. Psikodrama amacı ne spontanlığı baskılamak ne de tamamen başıboş bırakmak olmamalıdır. Burada amaç, spontanlığın bir yandan bağımsızlaşmasını sağlarken diğer yandan da onu bireyin diğer hasta değil de sağlıklı yönleriyle bütünleştirerek yaşamına biçim ve yön vermesini sağlamaktır.

### **Psikodramada Sahne**

Psikodrama grubunda danışanlar birbirini görebilmesi ve iletişim kurabilmesi için çember şeklinde dizilmiş sandalyelerde otururlar. Ayrıca aynı yerde canlandırmaların yapılması için sahne olarak kullanılacağı bir alan gerekir. Gruptaki herkes seans başlarken her şeyin grup içinde kalacağına dair anlaşma yapar ve bu nedenle grup dışından birisi seyirci olarak alınmaz. Grup üyeleri çalışmaya ısınma oyunları ile başlar. Sonraki aşamada başoyuncu kendisinin meşgul eden bir konuyu dile getirir. Başoyuncu kendini sahnede canlandırma yapmaya hazır hâle getirdikten sonra ona, rollere bürünerek yardımcı olacak kişileri seçip oyunun başlama noktasına gelir. Canlandırma-  
daki amaç çok konuşmadan başoyuncunun yaşadıklarını ortaya koymaktır.

Psikodrama psikoterapi alanında uygulanan yöntemlerden birisidir. Dolayısıyla burada yaşamda karşılaştığı bazı sorunları çözemeyen, sorularına cevap arayan, bazı özelliklerinden kurtulmak isteyen, kendini gerçekleştirmek isteyen, hayatta bir şeyleri başarmaya çalışan kişiler katılır. Psikodrama uygulamaları aynı zamanda kişilerin karşısındaki kişinin yerine geçerek empati becerisinin gelişmesinde oldukça etkili olan bir yöntemdir. Bu anlamda mesleki uygulamalarını gerçekleştirirken temelde sahip olması gereken özelliklerden birisi empati becerisi olan, bireylerin sorunlarını çözmede onlara destek olan ve bireyi psikososyal yönden iyileştirmeyi hedefleyen meslek elemanlarından birisi olan sosyal hizmet mesleğinde ve mesleğin gereklerini yerine getirecek sosyal hizmet bölümü öğrencileri için de psikodrama uygulamaları hem kendi gelişimleri hem de mesleki açıdan gelişimleri için oldukça

önemlidir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı psikodrama uygulamasının sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empati ve mesleki yeterliliklerine etkisini incelemektir.

## **Eğitimde Psikodrama Grubu**

Psikodrama temelli çalışmanın yürütüleceği grup ile ön görüşme yapılmıştır ve çalışma 8 oturum şeklinde planlanmıştır. Öğrenciler derse katılma zorunluluğu getirilmemiştir. Çünkü eğitimde drama dersi seçmeli dersler arasında yer aldığı için öğrencilerin seçme veya seçmeme hakları vardır. Eğitim öğrencilerle yüz yüze fiziki şartlarda bir arada gerçekleştirilmiştir.

Deneyssel uygulama her biri 180 dk. sürmüş olup arada 30 dk mola verilmiştir. Eğitim, haftada bir gün gerçekleştirilmiştir. Uygulama Atina Psikodrama Enstitüsünde uzun süre eğitim almış, çeşitli psikodrama grupları yönetmiş ve Psikodramatist ve Psikodrama Eğitimci Yardımcısı belgesi olan grup yöneticisi liderliğinde psikodrama sahnesi oluşturmaya uygun büyük bir sınıfta gerçekleştirilmiştir.

Oturumlarda ısınma oyunları için materyal kullanılmıştır. Bu süreçte, öğrencilerin ısınmaları ve farkındalıklar yaratmaları ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları;

Grubun tercihi olan kitaptan bir sayfa okunmuş ve ardından görüşler alınmıştır. Grubun okunanları nasıl algıladıklarını resim halinde çizmeleri veya bir başlık vermeleri,

Dünya engelliler gününde önce açık gözle ve sonra da kapalı gözle kendi yüzlerini çizmeye çalışmaları,

Dünya kadınlar gününde “kadına şiddete hayır” sloganıyla “duymadım, görmedim, bilmiyorum” üç maymunu oynamaları şeklindedir.

Psikodrama grup oturumlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

### **1. Oturum**

İlk oturumda sandalyeler öğrenciler tarafından daire şeklinde dizilip oturulmuştur. Ardından psikodrama hakkında teorik bilgi verilmiştir. Grup süreci, grup kuralları belirlenmiş ve tüm grup üyeleri sırayla bu süreçten beklentilerini grupla paylaşmıştır ve gevşeme ve nefes egzersizi uygulanmıştır. Ardından “Eşimizi Tanıyalım” oyunu ile süreç başlamıştır. Bu oyunun amacı eşlerini daha iyi tanımak için grup üyelerin tesadüfen karşılaştıkları eşlerine

kendileri ile ilgili hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları birer özelliğini söylemektedir. Daha sonra, katılımcılar salonda serbest şekilde yürümüş ve karşılaştığı ilk kişiyle ikili gruplar oluşturmuştur. Eşler birbirlerine konuyla ilgili özelliklerini söylemişler ve sandalyelerine oturduktan sonra lider kendilerinin değil de eşlerin hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları özelliklerini anlatmalarını istemiştir. Tüm partnerler konuştuktan sonra aynı özellikleri taşıyan üyelerin ayrı gruplara ayrılmasını lider tarafından istenmiştir. Son olarak, bu konu hakkında grup üyelerinin sohbet etmeleri sağlanmıştır. Bu oturumda, grup üyelerinin tanışmaları ve grup ortamına ısınmaları gerçekleştirilmiştir. Paylaşım aşamasında grup üyeleri kendi ortak yanlarını diğer kişilerde de olduğunu gözlemlediklerini dile getirmişlerdir. Bu çalışma "empati" kurma olarak değerlendirilmiştir.

## 2. Oturum

İlk oturuma ilişkin geri bildirimler alındıktan sonra bir öğrenci başoyuncu olarak sahneye çıkıp kendisini etkileyen bir ilişkisini grupta paylaşmak istediğini dile getirmiştir. Yaşadığı ilişkide vedalaşmadan ayrılmasını suçluluk duymasına neden olmuştur. Bunun için gruptan erkek arkadaşının rolünü canlandırması için bir üyeyi yardımcı ego olarak seçmiştir. Böylece başoyuncu ifade edemediği "tıkanıcı" kısımlarda kendisine yardımcı olacak duygularını dillendirecek "eşleme" sini seçmiştir. Eşlemesi, başoyuncunun arkasına geçip "iç sesi" olarak duygularını dile getirmiştir. Başoyuncu da aynı sözleri tekrarlamıştır. Bir süre sonra eşlemesine teşekkür ederek yardımına ihtiyacı olmadığını söylemiş ve kendisi konuşmaya devam etmiştir. Başoyuncu liderin antagonistiyile yani erkek arkadaşının rolünde olan yardımcı egoyla yer değiştirmesini istediğinde ve bir süre sonra o'nun yerinden kendine hitap ettiğinde dayanamayıp ağlamıştır. Birkaç diyalogdan sonra lider başoyuncuya "istediği zaman oyunu sonlandırabilirsin" dedikten sonra başoyuncu sahneyi sonlandırmıştır.

Paylaşım aşamasında grup üyeleri benzer yaşantı ve duygularını paylaşmış ve başoyuncuya geribildirim vermişlerdir. Bu oturumda üyeler, vedalaşmanın suçluluk duygusuna neden olduğunu ve bunu sanal ortamda olsa da denemeleri kendilerini rahatlatılabileceğini tespit etmişlerdir. Bu durum başoyuncuya bir nevi "duygusal arınma" (katarsis) sağlandığı söylenebilir.

### 3. Oturum

Bu oturumda gönüllü bir başoyuncu çıkmaması sebebiyle bir grup oyunu olan "Otobüsle Yolculuk" oynanmıştır. Bu oyunun amacı grup üyelerinin grup ve toplum içindeki iletişim-etkileşim kurma tarzlarının farkına varmalarını sağlamak ve grubun sosyometrik yapısı hakkında bilgi edinmektir. Grup üyelerinin ortak canlandırılan maceralı bir gemi yolculuğu sırasında birbirleriyle etkileşime geçmeleri sağlanmıştır. Bu oyunun belirli kuralları vardır. Yolculuk 30 dakika sürecektir. Otobüs 5 durakta mola verecektir. Her durakta yolculardan 3'ü inecektir (vedalaşma anı). Kimin ineceğine otobüsün şoförü karar verecektir. Üyeler yan koltukta oturan yolcuyla sohbet edecektir. Beş başlıkta tartışma konuları belirlenmiştir. Otobüs her duraktan hareket ettiğinde birer soru sorulmuştur. Benliğim ve bedenim, hayallerim, zaman yönetimim, hedeflerim ve değiştirmek istediğim şeyler nedir?

Çalışmanın sonunda üyeler sohbet esnasındaki düşünce ve duygularını ifade etmişlerdir. Eşlerden biri yani yolculuk arkadaşları 3'er 3'er inerken yalnız kaldıklarında nasıl hissettiklerini dile getirmişlerdir. İfade edilen en yoğun duygular; şaşkınlık, gerginlik, içini dökme ihtiyacı, paylaşma, yalnızlık duygusu ve vedalaşma zorluğu çekme olarak öne çıkmıştır.

### 4. Oturum

Grup üyelerinden biri hayatını ve geçmişini anlatırken yaşadığı bazı travmalardan bahsettiği bu çalışmayı, "Çatlamış Duvar" a benzetmiştir. Lider, başoyuncunun sahneye çıkıp yanına istediği kişileri seçip canlandırmaya başlamasını söylemiştir. Başoyuncu tıpkı duvarların arasına örülen teller gibi çatlak duvarı örmeye başlamıştır.

Fakat sonra pişman olup çatlak kalmasını tercih etmiştir. "Neden" i sorulduğunda "Çatlak kalacak ama bu sefer; kendi kontrolüm altında olacak ve yıkılırsa da ben sorumlu olacağım" diye cevap vermiştir. Gerçekleri kabul etmesi gerektiğini, içinde barındırmasını, hemen onarılmasının mümkün olmadığını da vurgulamıştır. Diğer başoyuncu ise duvarı tamamen onarmayı tercih etmiş ve bunun onu çok rahatlattığını söylemiştir. Üstelik yarım kalmış bir iş olarak yükü üstünden attığını belirtmiştir.

Paylaşım aşamasında üyeler, çatlak duvarın hayatlarında nasıl bir yer kapsadığını, temsil ettiğini, kimlerin dahil olduğunu farklı görüş açılarıyla



anlatmışlardır. Bu durumda farkındalık kazandıkları görülmüştür. Bu oturumda öne çıkan duygular; “telaş, üşengeçlik, korku, sorumluluk yükü ve en sonunda rahatlatma ve mutluluk” olmuştur.

### 5. Oturum

Grup lideri grubun iletişim ve etkileşim seviyesinin arttığına karar verdikten sonra üyelerden bir kâğıt parçasına “yapabildikleri en iyi şey ve yapmaya zorlandıkları şey nedir?” sorusunu yazmaları istemiştir. Aynı renk kâğıt ve tükenmez kalem kullanmalarını ve birbirlerinin kâğıtlarına bakmamalarını söylemiştir. Yazı bittikten sonra kâğıtlar katlanmış, bir sepete konmuş ve karıştırılmıştır. Sonra da lider üyelerden bir kâğıt çekmelerini istemiştir. Bu durumda herkes diğer üyelerin yazdıkları kâğıtları okumak üzere açmıştır. Çalışmada unutulmaması gereken önemli kural, kâğıtların kimin olduğunu söylemeden kendileri yazmışlar gibi davranmalarıdır. Çalışmanın amacı, diğer üyelerin zayıf ve zorlandıkları yönlerini okurken kendilerine göre nede-nini anlatıp, çözülmesi için neler yapabileceklerine dair çözüm önermektir. Böylece gerçekte yazan kişi de hiç zor durumda kalmadan cevabını da almıştır. Geri bildirimde, üyeler diğer yazılar için çözüm ve öneri üretirken kendilerinin de aynı sorunlarını yaşadıklarını fark ettiklerini ifade etmişlerdir. Kendi yazdıklarının diğer üyeler tarafından okunup değerlendirilmesinin faydasını gördüklerini kabul etmişlerdir. Bu oturumun amacı, üyeler arasında iletişimin ve etkileşimin sağlanmasıdır.

### 6. Oturum

Lider grubun üyelerine grupta paylaşmak istedikleri herhangi bir konu olup olmadığını sormuştur. Üyelerden biri kendisinin daha fazla öz güvene ihtiyaç duyduğunu, aynı anda karışık ve farklı duygular içerisinde olduğunu söyleyerek başoyuncu olmayı istediğini söylemiştir. Bunun üzerine lider hangi durumlarda öz güveni düşük olduğunu sormuştur. Başoyuncu da genellikle okulda, arkadaşları arasında ve hocaların sorduğu sorulara cevap vermekte çekingen davrandığını söylemiştir. Bunu bir türlü aşamadığını, durumun kendisinde stres ve kaygı yarattığını ifade etmiş hatta bazen bunun için kendinden çok utandığını söyleyerek ağlamaya başlamıştır. Lider sahneye geçmesini ve onu zorlayan, engellerin rollerini oynayacak üyeleri yani yardımcı egoları seçmesini istemiştir. Başoyuncu önce 3 engeli ertelemecilik,

çaresizlik ve kaygı olarak belirlemiştir ve her engelini temsil edecek şekilde üyeleri sahneye çağırmıştır. Kendi yerine de eşlemesi olarak bir yardımcı ego seçmiştir. Başoyuncu engellerini onun istediği mesafeye koymuş ve onlarla yüzleşmeye başlamıştır. Ancak çok gergin ve şaşkın olduğunu hissettiği için eşlemesinden yardım istemiştir. Eşlemesi başoyuncunun arkasına geçerek kulağına yarım bıraktığı cümleleri söylemiş ve ardından başoyuncu o sözleri tekrarlamıştır. Bütün engelleriyle yüzleşmeyi tamamladıktan sonra oyun bitmiştir. Başoyuncu çok duygulandığı için oyuna biraz ara verilmiş ardından lider başoyuncudan güçlü yanlarının rollerini temsil edecek yardımcı egolarını seçmesini istemiştir. Başoyuncu, hırs, çalışkanlık ve umut olarak 3 güçlü yönlerini seçmiştir. Burada önceden çaresizlik rolünde oynayan kişiyi umut olarak seçmiştir. Sonrasında eşlemesine ihtiyacının olmadığını söylemiştir. Yüzleşmelerini bitirdikten sonra ve oyun sonlandırılmıştır. Geri bildirim aşamasında yardımcı egolar görüşlerini söyledikten sonra başoyuncu bu oyundan sonra çok rahatladığını, aslında iki farklı rolü bir kişinin oynamasının istemesinin sebebini annesinin davranışlarına ve karakterine çok benzemesinden kaynaklandığını ifade etmiştir. Bir taraftan çaresizlik diğer taraftan da umut aşıladığını belirtmiş olup bunun neden yaptığını anlamaya çalışmıştır. Bu durumun, oyunun öncesine kadar geçen süreç içerisinde kafasını çok karıştırdığını ve kendisini olumsuz yönde etkilediğini söylemiştir. Başoyuncunun özgüven sorunundan ziyade ambivalans bir durumun yaşadığı ortaya çıkmıştır.

## 7. Oturum

Bu oturum sınavlara yaklaşan bir zaman içinde olduğu için öğrenciler hocaların yüklü makaleler verdiklerinden yakınmışlardır. Lider kendilerine çok makale verdiklerini düşündükleri hocaların derse katılması ile ilgili bir teklifte bulunmuştur. Öğrenciler önce şaşırılmışlar fakat sonra bu durumun onlar için iyi bir fırsat olabileceğini düşünerek katılmasını kabul etmişlerdir. İlgili hoca her iki taraf için de iyi olacağını düşünerek kabul etmiştir. Sınıfa hoca çağırılmış senaryodan bahsedilmiştir. Hocayla en fazla sorunu yaşayan kişi başoyuncu seçilmiştir. Tek sahne oynanmıştır. Başoyuncu hocaya şikayetlerini söylemeye başlamıştır. Hoca antagonist rolünde kendisine göre cevaplar vermiştir. Sonra roller değiştiğinde başoyuncu hoca rolüne hoca da öğrenci rolüne girmiştir. Sahne aynı diyaloglarla tekrarlanmıştır. Hoca birden yüksek

lisansını yaptığı dönemdeki danışmanı ile yüzleşmek istemiştir. Gruptan birisini seçerek ona içini dökmüştür. Hoca, yardımcı ego ile yer değiştirip bir kez de ondan duymak istediği sözleri kendisine tekrarlamıştır.

Değerlendirme esnasında, hocanın öğrencilere okumaları için fazla makale vermesinin onları yormak amacıyla vermediği ortaya çıkmıştır. Başoyuncu hocayı bu oyundan sonra daha iyi anlayabildiğini söyleyerek ona sarılmıştır, ardından güzel diyaloglar geçmiştir.

## 8. Oturum

Son oturumda üyelerden biri toplu taşıma aracını sık kullandığını bu yüzden ufak bir aksaklıkla karşı karşıya geldiğinde çabuk sinirlendiğini ve bu durumun onda daha da çok öfke yarattığını söylemiştir. Sonrasında bu durumu sahnelemek istediğini söylemiştir. Sahneye çıkmış ve yanına yardımcı ego rollerinde oynayacak bir minibüs şoförü, telefonda konuşan bir kadın ve ayakta kalan bir anne ile çocuğu çağırmıştır. Başoyuncu sahne dizildikten sonra kendisinin yerine eşlemesinin oynamasını istemiştir. Eşlemesi sahneye çıktıktan sonra oyun başlamıştır. Minibüsün içinde canlanan kaosu bir ortam yaratılmış eşlemesi bağırıp çağırıp, itişip kakışırken başoyuncu kendisini dışardan izlemeye başlamıştır. Hoş olmayan duygularla karşılaştıktan sonra başoyuncu, kendisi aynı sahneyi oynayarak olaylara daha sakin yaklaşmaya çalışmıştır.

Geribildirimde başoyuncu eşlemesini gördüğünde korktuğunu, bu durumun onda panik yarattığını ifade ederek farklı bir görüş açısı kazandığını kabul etmiştir. Özellikle ikinci sahnede düzeltmeler yapmıştır.

## Yöntem

Bu araştırma eğitimde psikodrama grubunun sosyal hizmet bölümü lisans 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinin kişisel gelişim ve mesleki yeterliliklerine katkısını belirlemek için gerçekleştirilmiştir. Araştırma nitel araştırma yönteminden eylem araştırması yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalar, insanların deneyimlerini nasıl yorumladıklarını, dünyalarını nasıl kurduklarını, deneyimlerine nasıl anlam yüklediklerini anlamaya çalışan bir araştırma yöntemidir (Merriam, 2013, s. 5). Eylem araştırmaları ise, süreç odaklıdır. Belirli bir sürecin kendi içinde değerlendirilmesi ve çalışılmasını içerir. Eylem araştır-

malarında uygulama ve araştırma süreci birbirinin içindedir. Burada araştırmayı gerçekleştirip ardından uygulamaya geçilebilir. Bu araştırma türlerinde araştırmacı sürece daha çok katılır ve veri toplama sürecinde yer alır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 78).

### ***Çalışma Grubu***

Eğitimde psikodrama uygulamasının sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin kişisel gelişimleri ve mesleki yeterliliklerine ilişkin etkisinin araştırmasını amaçlayan çalışmada özel bir üniversitenin sosyal hizmet bölümü 3. ve 4. sınıftalarında okuyan, yaşları 20-22 arasında değişen çalışmaya katılmayı kabul eden 38 öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya dahil edilen öğrenciler amaçsal örnekleme yönteminden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yolu ile seçilmiştir. Öğrenciler bir dönem boyunca hem psikodrama ile ilgili bilgiler almış hem de eğitimde psikodrama grubu çalışması gerçekleştirmiştir.

### ***Veri Toplama Araçları***

Veri toplama aracı olarak eğitimde psikodrama grubuna katılan öğrencilere sonlandırma aşamasında öğrencilerin kişisel gelişimleri ve mesleki yeterlilikleri konusunda hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme sorularından oluşmaktadır. Sorular öğrencilere eğitimde psikodrama grubu çalışması bittikten sonra veriler toplanmıştır. Görüşmeler 30 dakika sürmüştür.

### ***Veri Toplama Süreci***

Bu araştırma 2018-2019 öğretim yılı bahar döneminde bir özel üniversitede sosyal hizmet bölümü programında seçmeli ders olarak yer alan psikodrama dersi kapsamında yürütülmüştür. Eğitimde psikodrama grubu dersi öğretim elemanı tarafından her hafta 3 saat olarak gerçekleştirilmiştir. Eğitimde psikodrama grubu toplam 8 hafta sürmüştür.

Çalışma kapsamında öğrencilerden çalışmaya katılacaklarına ilişkin sözlü onam alınmıştır. Çalışma 2018 yılında gerçekleştiği için ayrıca etik kurul belgesi alınmamıştır. Çalışmada ayrıca öğrencilerin kimliklerini bildirecek herhangi bir bilgi verilmemiş olup öğrencilere takma isimler verilmiştir.

### *Verilerin Analizi*

Nitel araştırmalarda nicel araştırmalardan farklı olarak çok fazla analiz edilmesi gereken yazılı metin olmaktadır. Dolayısıyla yapılan araştırmada elde edilen verileri temalara, kategorilere ve alt kategorilere ayırmak, çalışmadan sağlıklı sonuçlar elde edilmeye ve araştırmanın daha iyi çözümlenmesine olanak sağlar (Akgün, 2017).

Araştırma verilerinin analizinde öğrencilerin yazdığı toplam 63 sayfalık araştırma dökümleri tekrar tekrar okunmuştur. Ardından önceden belirlenen araştırma sorularından elde edilen cevaplara göre içerik analiz gerçekleştirilmiştir. Yapılan psikodrama çalışması sonucu elde edilen veriler değerlendirildiğinde; empati becerisinin gelişmesi, kişisel gelişime katkı, diğer bireylerle iletişim ve mesleki gelişime katkısı olarak dört tema belirlenmiştir. Öğrencilerin isimleri gizlilik gereği değiştirilmiştir.

### **Bulgular**

Bu bölümde elde edilen bulgular araştırma sorularının sonucunda ortaya çıkan temalara göre incelenmiştir. Elde edilen temalar katılımcıların görüşleri ile desteklenmiştir.

### *Empati*

Öğrencilerin psikodrama çalışmasının kendilerine katkılarına bakıldığında önemli bir kısmı psikodramanın kendilerinde empati becerisi kazanmalarında oldukça etkili olduğunu belirtmiştir. Öğrenciler empati becerilerinin gelişmesi ilgili görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

- *Psikodrama diğerlerinden farklı olmasının sebebi bizzat kişinin o anları yarı gerçekte olsa yaşaması, hissetmesi başkalarının yerine geçerek onları anlaması empati kurması ve bunların hepsini uygulayarak yapılmasını sağlar. Psikodrama ile bazı olayları canlandırmam gerçek hayatta yapmam gereken veya yapmamam gerekenleri görmeme, eksik yönlerimi, artı yönlerimi görerek ve uygulayarak daha kalıcı bir hale getirmiştir (Zeynep).*
- *Okul ortamında ya da sosyal yaşantımda bir nevi empati yeteneğimin gelişmesini kendi duygularımı yansıtırken ayrıca karşı tarafın duygu ve düşüncelerini anlamamızı sağladı (Beren).*
- *Psikodrama bizlere her şeyden önce empati kurmayı aşıladı. Bir müracaatçı geldiğinde ona ‘senin çektiğin acıyı, sıkıntıyı derinden hissettim.’ Diyebilme kabiliyeti*

*kazandırdı. İnsanları anlamak, anlamak için uğraş vermek bu kadar azalmışken bu ders bizlere empati kurmayı aşıladı. Hiçbir görüşmenin bir seansta bitmediğini zamana yayılması gerektiğini düşünmemizi sağladı (Elif).*

- *Sabahki konferansta Türkiye’de sayıca fazla olan Suriyelilerden bıktık artık derken öğlen mülteci rolüne girerek aslında onların da bu hayatı isteyerek seçmediklerini, ne zorluklarla geldiklerini, ülkemize giriş yaptıktan sonra sosyal hizmet uzmanı tarafından onlara nasıl yardım edebileceğimizi öğrendik. Psikodrama ile hem okul hem de diğer ortamlarda empati yapabilmeyi öğrendik. Artık bir Suriyeliye onun gözünden bakabiliyoruz (İlayda).*

Öğrencilerin ifadelerinden de görüldüğü üzere psikodrama rol değiştirme, eşleme ve aynalama gibi teknikleri ile kişilere kendilerini karşısındaki kişinin yerine koyabilmeyi, onun duygu ve düşüncelerini anlamayı sağlamaktadır. Böyle bir yaklaşımla empatinin sözel olarak anlatılmasından ziyade psikodrama tekniklerinin kullanılması öğrencilerin empati becerisini daha çok içselleştirdikleri görülmüştür.

### **Kişisel Gelişim**

Eğitimde psikodrama grubunun öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkısına bakıldığında öğrencilerin bir kısmı ilk başta psikodrama dersini almalarının çok gereksiz olduğunu düşündüklerini fakat daha sonra dersi aldıktan sonra kendi yaşamlarında çok büyük değişikliklerin olduğunu ve kişisel gelişimlerine katkısının olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenciler psikodramanın kişisel gelişimleri üzerindeki etkisini şu şekilde ifade etmiştir:

- *Psikodramanın böyle önemli bir ders olacağını hiç düşünmemiştim. Bana ne katkısı olur? Neden bu dersi alıyoruz diye düşünmüştüm. Derse girince tamamen düşüncelerim değişti (Tarık).*
- *Ruhumuzun gelişmesi, sıkıntılarımızın dile getirilmesi, psikolojik olarak iyi hissetmeme yardımcı oldu. Şöyle ki psikodrama psikolojik tedavi yönteminin eğlenceli bir şekilde aktarılması olarak düşünüyorum. Her insanın çeşitli sorunları, sıkıntıları, stresleri olur. Bu derste bunlarla ilgili farkındalık kazandım (Ceren).*
- *Bana kattığı en önemli şey toplum içerisinde kendimi ifade edemeyip karşılaştığım olumsuzluklarımı yok etme yardımcı oldu, örneğin derste tahtaya bile fobisi olan kişiyi yani beni bu korkularımı bir hiçten başka bir şey olmadığını öğretti. Herhangi bir işte veya çalışmada olsun farklı farklı fikirler üretip olayları çözmemi sağladı (Ayşe).*

- *Bana en büyük katkısı şu oldu: Ben bir sosyal çalışmacı olarak kendi sorunlarım ile mücadele edemiyorsam başkalarının sorunları ile nasıl olur da mücadele edebilirim? Ve karar verdim öncelik kendim daha sonra müraaataçlılarım için aklımda olan karmaşıklığım en iyi çözüm yoluna ulaştırmaya çalışıp, yaşadığım hayatı daha da güzel hale getirebileceğime karar verdim (Zeynep).*
- *Bana pek çok anlamda nitelik kazandırdı. Her şeyden önce özgüvenimi geliştirdi. Psikodrama teknikleri bana farklı karakter ve yaşamdaki insanları anlayabilmeyi, sevmesem de tahammül edebilmeyi öğretti. Psikodrama da yazılı bir metin olmadığı için hayattaki acil durumlarda daha sakin tepkiler verebilmemi sağladı (Ceyda).*
- *İlk başta anlamaya çalıştım, seyirci kaldım ne bu dedim kendi kendime. Bir süre çıkamadım o sahneye hayal edemedim kendimi orada başrolde. Sonra bir cesaret geldi çıktım ve içimden gelen rolü canlandırdım. Zamanla bir iki bir iki derken bir baktım ki o sahne aslında benim hayatım ve yüzleşemediğim, korktuğum içimde yaşadığım hayatımmış. Korkularım, tedirginliklerim, hayallerim, hayal kırıklıklarım, mutluluklarım, hayır diyemediklerim ve daha nicesi. İşte o günden sonra sınıklı tutundum psikodramaya (Pınar).*

Yukarıdaki ifadelerden görüldüğü üzere psikodrama çalışması öğrencilerin kişisel gelişimlerinde oldukça etkili olduğu görülmüştür.

### ***Diğer Bireylerle İletişim***

Yapılan psikodrama çalışması sonucu öğrencilerin görüşlerine bakıldığında diğer öğrencilerle iletişim becerilerinin geliştiği, daha önce iletişim kurmadıkları öğrencilerle iletişim kurdukları görülmüştür. Öğrenciler diğer öğrencilerle iletişimlerinin gelişmesini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

- *Okul ortamında da sınıfa sonradan gelen arkadaşlarımızı anlama ve onlarla bağ kurma düşüncelerimi geliştirdi (Kağan).*
- *Sınıf olarak daha çok kaynaştık. Sınıfta isimlerimi bilmediğim arkadaşlarımla eşleşip onların karakterini bir olay üzerinden nasıl tepkiler verebileceğini anlamaya çalıştım (Pelin).*
- *Kişiler arası etkileşim ve iletişimi geliştiriyor. Mesela sınıfta drama sırasında konuşmadığım ve duygu düşüncelerini bilmediğim arkadaşlarımla iletişim kurdum ve daha fazla tanıdım (Elif).*
- *Grupla birlikte psikodrama yaparak hem grup bilincine sahip olmamızı hem de 3 senedir aynı sınıfta olmamıza rağmen hiç sohbet etmediğimiz arkadaşlarımızla sohbet etme, onları daha yakından tanıma imkânı sağlamış oldu (Fulya).*

- *Psikodrama okul ortamında benim arkadaşlarımla samimi olmadığım sınıf arkadaşlarımla arama canlılık kattı. Üç sene kaynaşamadık bu sene kaynaşabildik (Metin).*

Yukarıdaki ifadelerden de görüldüğü üzere psikodrama öğrencilerin daha çok sosyalleştikleri arkadaşları ile daha yakınlaşmalarına ve iletişim kurmalarına neden olduğu görülmüştür.

### **Mesleki Gelişime Katkı**

Öğrencilerle yapılan görüşmelerde psikodramanın onların mesleki gelişimlerine katkı sağladığı, müracaatçılarla iletişimde nasıl bir yaklaşım sergileyecekleri konusundaki bilinç düzeylerinin arttığı görülmüştür. Öğrenciler psikodramanın mesleki gelişimlerine katkısını şöyle ifade etmiştir:

- *Müracaatçılarımızla yapılan görüşmede ayna tekniği, rol değiştirme vb. psikodrama tekniklerinden faydalanıp müracaatçının gerçekleriyle yüzleşmesine zayıf yönlerini görmesine kaygılarını, korkularını, düşüncelerini çok daha iyi anlayabilir ve böylelikle nasıl müdahale etmem gerektiğini nasıl yaklaşım sorunlarını ne şekilde çözmem gerektiğini öğrenmiş olurum (Zeki).*
- *Eşleme tekniği ile bir müracaatçının kendini daha iyi anlamasını, içindekilerini ve söyleyemediklerini rahatlamasını sağlar. Örneğin eşinden ayrılmış bir müracaatçı eşine sormak istediklerini ve söylemek istediklerini arkadan bir eşlenmesi gelerek sorabilir ve söyleyebilir. Ayna tekniği ise müracaatçının veya kendimizin daha objektif olarak değerlendirmemizi sağlar (Pelin).*
- *Bence psikodrama LGBT'li bireylerin topluma kazandırılmasında bir köprü görevi görebilir. LGBT'li bir bireyle, onlara karşı önyargılı bir birey drama da buluşturulabilir. Rol değiştirme tekniği kullanılarak birbirlerine ufak ufak adım atmaları sağlanabilir. Ya da evliliklerinde anlaşmazlık yaşayan, orta yolu bulamayan aile üyelerinde drama denenebilir. Özellikle erkekler üzerinde çok etkili olacağını düşünüyorum (Deniz).*
- *Derste yapmış olduğumuz bir canlandırma da Suriyeli mülteci ailenin kaçarken denizde botlarının kaybolması ve öldüklerini sahneledik. Sonrasında diğer botta olan kızlarına bu durumun açıklanması oldukça sarsıcı bir deneyimdi. Biz bu çalışmada ileride karşılaşabileceğimiz durumları önceden deneyimlemiş olduk (Elif).*
- *Psikodramanın sosyal hizmet ile bağıntılı bir meslek olduğunu, müracaatçılara müdahale ederken psikodrama ve tekniklerine kullanmanın beni müracaatçı ile çözüme daha kolay kavuşturacağını düşünüyorum (Eren).*



- *Öncelikle eskiyi düşündüğümde karşıma kocasından dayak yemiş bir kadın geldiğinde çok sinirlenir ve o kocaya çok kızar ve hatta belki de bu sinirimi müracaatçıya da yansıtabilirdim istemeden. Fakat dayak yemiş bir kadın zaten kötü bir durumdayken eğer bana güvenip gelmişse ben bunu sakinlikle karşılaşıyorum ve her şeyin düzebileceğine ona inandırırım, ben sakin olursam zaten müracaatçıyla birlikte nasıl bir yol izleyeceğime daha mantıklı bir karar verebiliriz. Kendimi onun yerine koyarak birazda olsa karşımdakinin neler düşündüğünü, neler hissettiğini ve neler istediğini anlayabilirim (Funda).*

Yukarıdaki ifadelerde görüldüğü üzere psikodrama sadece öğrencilerin kişisel gelişim ve empatik becerilerinin geliştirilmesinde katkı sağlamıyor aynı zamanda mesleki becerilerinin geliştirilmesinde oldukça büyük öneme sahiptir.

### **Tartışma ve Sonuç**

Bu çalışma psikodrama eğitiminin sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin kişisel gelişimi ve mesleki gelişimlerine etkisini belirlemek için gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bilgiler içerik analizi yöntemi ile analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda psikodrama eğitiminin sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin kişisel gelişimlerinde, empati becerilerinin gelişmesinde, diğer bireylerle iletişimlerinin gelişmesinde ve meslek bilgi gelişimlerinde etkili olduğu görülmüştür.

Yapılan alan yazını sonucunda psikodramanın sosyal hizmet bölümü öğrencilerine etkisi ile ilgili yurt içi ve yurt dışı çalışmalara rastlanılmamış, çalışmaların çoğunlukla rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğrencileri, psikoloji öğrencileri, lise öğrencileri ve hemşirelik öğrencileri ile yapıldığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarına bakıldığında psikodramanın öğrencilerin empati becerilerini geliştirdiği görülmüştür.

Yapılan bu araştırmanın bulgularına bakıldığında psikodramanın öğrencilerin empati becerilerini geliştirdiği saptanmıştır. Budak Köse (2014)'nin psikolojik danışma öğrencilerinin empati düzeyleri ve farkındalık becerilerini geliştirmede psikodramanın etkisini incelediği çalışmada psikodramaya katılan öğrencilerin psikodrama çalışmasına katılmayan öğrencilere göre empati becerilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ulupınar (2014)'ın hemşirelik öğrencilerinin sorun çözme becerilerini geliştirmeye yönelik yaptığı

çalışmada da psikodrama çalışması sonucunda öğrencilerin empati ve problem çözme yeteneklerinin geliştiği görülmüştür. Şimşek vd. (2020)'nin psikodramanın ergenlerin sosyal kaygı ve empatik düzeylerine etkisine ilişkin çalışmada uygulama sonrasında psikodramanın ergenlerin sosyal kaygılarını azalttığı ve empatik becerilerinin gelişmesinde etkisi olduğu görülmüştür.

Araştırma sonucuna bakıldığında psikodramanın öğrencilerin kişisel gelişimlerinde olumlu etkisi olduğu görülmüştür. Karataş ve Gökçakan (2009)'ın lise öğrencileri ile yaptığı psikodrama çalışmasında öğrencilerin psikodrama uygulamasının kendilerini ve problemlerini anlamlandırmada etkili olduğunu ifade etmiştir. Konopik ve Cheung (2013)'nin 13 hasta ile yaptığı çalışmada da psikodrama ile kişilerin kendilerinin farkında oldukları, kendi ihtiyaçlarının farkında oldukları, kendilerini nasıl seveceklerini bildikleri, önemli ve değerli olduklarını söylemişlerdir. Çam (2016)'ın üniversite öğrencilerinin psikodramanın kendini ifade etmesine etkisi ile ilgili yaptığı çalışma sonucunda ise öğrencilerin psikodrama çalışması sonucu kendilerini daha iyi ifade ettikleri ve iletişim becerilerinin yükseldiği görülmüştür. Kaya ve Deniz (2020)'in psikodramanın üniversite öğrencilerinin psikolojik iyilik hallerini geliştirmek için yaptığı çalışma sonucu, psikodramaya katılan öğrencilerin psikolojik iyilik hallerinin geliştiği görülürken; Yang (2015)'ın üniversite öğrencileri ile ilgili yaptığı çalışmada da psikodramanın teknikleri sayesinde öğrencilerin fiziksel ve zihinsel olarak kendilerini geliştirdikleri saptanmıştır.

Araştırma sonuçları psikodramanın aynı zamanda öğrencilerin diğer bireylerle iletişim becerilerini geliştirdiğini göstermiştir. Beauvais, Atlı Öztaş ve Wheeler (2019)'ın hemşirelik bölümü öğrencileri ile yaptıkları psikodrama çalışması sonrasında öğrencilerinin iletişim becerileri, ölmekte olan hastaya bakım vermeye yönelik tutum ve duygusal zekâ ve kendini yansıtma düzeylerine ilişkin çalışma sonucunda psikodrama grup çalışmasına katılan öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştiği görülmüştür.

Araştırma bulguları doğrultusunda elde edilen bir diğer sonuç, psikodramanın aynı zamanda öğrencilerin mesleki gelişimlerine katkısının olmasıdır. Bakalım, Yörük ve Şensoy (2018)'un psikolojik danışmanlık öğrencileri ile yaptığı çalışmada psikodramanın öğrencilerin kişisel gelişim ve mesleki kazanımlar edindikleri görülmüştür. Yapılan literatür taramaları sonucunda Türkiye'deki ve yurt dışında psikodrama çalışmasının sosyal hizmet öğren-

cilerine etkisi ile ilgili araştırmaya rastlanmamış olup daha çok psikodrama-  
nın rehberlik ve psikolojik danışma öğrencileri ve hemşirelik öğrencilerine  
etkisi ile ilgili sınırlı çalışma görülmüştür.

Çalışmanın sonunda psikodrama çalışmasının sosyal hizmet bölümü öğ-  
rencilerinin empati becerilerinde, kişisel gelişimlerinde, başkaları ile iletişim-  
lerinin gelişmesinde ve mesleki gelişmelerinde oldukça etkili olduğu saptan-  
mıştır. Bu sonuçlar bireylerin psikososyal yönden geliştirmeyi ve sorunları-  
nın çözülmesinde kendilerine destek olmayı hedefleyen sosyal hizmet mes-  
leğini için psikodrama çalışmasının ne kadar etkili olduğunu göstermektedir.  
Sosyal hizmet uzmanları müracaatçılarının hayatlarına dokunabilmek için  
her şeyden önce kendi kişisel gelişimin farkında olmalı, eksikliklerini tespit  
edip yaşamına yön verebilmelidir. Aksi taktirde müracaatçılara müdahale-  
de başarısız olabilirler. Kendilerini gerçekleştiren uzmanlar müracaatçıları  
ile sağlıklı bir iletişim kurmalı ve bu süreçte empati becerilerinin yüksek ol-  
ması gerekmektedir. Müracaatçısı ile sağlıklı iletişim kuramayan uzman  
onun sorunlarını ve isteklerini anlamakta başarısız olur. Aynı şekilde müraca-  
atçı ile geliştirilen empatik anlayış müracaatçının içinde bulunduğu du-  
rumu tam olarak anlayabilmesinde uzmana yol gösterir. Aksi taktirde uzman  
müracaatçıya yaptığı müdahale gerçekçi olmayacaktır. Son olarak uzman  
mesleki anlamda kendisini geliştiremezse karşılaştığı istismar, ihmal, şiddet  
gibi travmatik olaylarla çalışırken gerekli becerileri gösteremez ve vakalar ba-  
şarısız olabilir. Dolayısıyla kişisel gelişim, empati, başkaları ile iletişim ve  
mesleki gelişim konularında sosyal hizmet uzmanlarına farkındalık kazandı-  
ran psikodrama çalışmaları oldukça önem arz etmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda,

- Psikodrama çalışmalarının temel hedefi insanların iyilik halini gerçekleştirmeye çalışan sosyal hizmet mesleği gibi meslek elemanları ile gerçekleştirilmesi,
- Psikodramanın üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinde yapılmasının yaygınlaştırılması,
- Psikodrama ve sosyal hizmet mesleği arasındaki ilişkiyi gösteren çalışmaların yaygınlaştırılması, önemlidir.
- Psikodrama eğitiminin sosyal hizmet bölümlerinin müfredatına bir ders olarak dahil edilmesi önerilmektedir.

**EXTENDED ABSTRACT**

**The Effect of Psychodrama Lessons on The Personal Characteristics and Professional Benefits of Students of Social Work**

\*

Rumeysa Akgün\* – Odise Vuçinas\*\*  
*Kırıkkale University, Biruni University*

The ability to love is a key element of mental health. Self-actualized individuals are defined as the ones having a strong sense of affection, empathy, deep love and strong friendships towards all people. Warm relationships with others are seen as a measure of maturity. Developmental theories emphasize the success in establishing close associations with others and the importance of guidance and direction of others. Individual's having warm, satisfying and trusting relationships with others, caring for the comfort of those around him, having a strong tendency for empathy, closeness and friendship, and understanding that human relationships are based on self-sacrifice indicate that the individual's positive relationships level with the others is high. While individual's having more distant and insecure relationships with others makes it very difficult to be warm, open, and concerned to their environment; disappointment and loneliness in interpersonal relationships, unwillingness to maintain long-term relations with the environment show that the individual is not effective enough in establishing positive relationships with others (Ryff, 1989a; Ryff and Singer, 1996).

Many of the theories emphasize the importance of warm, reassuring interpersonal relationships. Aristotle, in his work "*Nichomacean Ethics*", gave a detailed account of the subjects of friendship and love, while he mentioned that those who realize themselves in Maslow have the characteristics of empathy, intimacy, love, friendship with living beings. Allport emphasizes that relationships have close with others are a measure of maturity. Erikson, on the other hand, emphasized the importance of guiding and directing others in the concept of productivity, and the importance of establishing close relationships with others in the concept of closeness (Ryff and Singer 2008).

The structure and functioning of psychodrama is largely based on role of theory. No Psychodrama session goes through conversations from beginning to end. Role changing technique is one of the most important techniques of Psychodrama. Moreno's role theory, each individual performs a variety of roles. According to Moreno, the most important way to develop these roles is Psychodrama. The roles played in psychodrama are important for the individual as they can be transferred to daily life (Dökmen, 2005).

Psychodrama is the realization of the regrets, dreams, expectations, hopes that individuals have realized or not realized in their lives, in short, every event and situation in their lives, whether they want to say or not. From this point of view, psychodrama is perhaps the most effective way of expressing life itself and situations that cannot be expressed verbally. When we look at the life adventure, there are many events that are very sad, angry and want to resist. In order to cope with these situations, the individual must be strong and able to challenge the events. Otherwise, he cannot cope with his negativity.

In this study, which was carried out to determine the contribution of the undergraduate 3rd and 4th students of the social work department of the psychodrama group in education, to the personal development and professional competence, the case study method was used from the qualitative research method. Qualitative research is a research method that tries to understand how people interpret their experiences, how they construct their worlds, and how they attribute meaning to their experiences (Merriam, 2013, p.5). The case study method is; It focuses on how factors related to a situation (environment, individual, events, processes, etc.) affect the relevant situation (Yıldırım & Şimşek, 2011, p.77).

The group from which the research data was obtained consists of 38 students studying in the social work department at a private university in the spring semester of the 2018-2019 academic year. The students included in the study were selected from the purposeful sampling method by means of easily accessible situation sampling. The students both learned about psychodrama and conducted a psychodrama group study in education for a semester. Psychodrama group in education lasted 8 weeks in total.

It consists of semi-structured interview questions prepared for the students participating in the psychodrama group in education as a data collection tool about the personal development and professional competencies of

the students at the termination stage. The questions were collected from the students by interviewing them after the psychodrama group study in education was completed. The interviews lasted 30 minutes.

In the analysis of the research data, 63-page research documents written by the students were read over and over again. Then, descriptive analysis was carried out according to the themes consisting of predetermined research questions. Psychodrama practice is one of the most effective methods that can be used to improve the empathy skills of individuals, to contribute to the personal development of the individual and to understand the situation of the clients as a social worker and to find solutions to their problems. Therefore, the themes of this study were determined as the contribution of psychodrama to the individual's empathy skills, personal development, communication with other individuals and professional development. Students' names have been changed for confidentiality.

The experimental practice was led by the group manager who was also a lecturer of that school, who received a long-term education at the Athens Psychodrama Institute for a long time, with a 30-minute break in 180 breaks each. Applications were carried out in a large classroom suitable for creating a psychodrama scene.

Materials were used for warm-up games within the sessions. In addition, various studies were carried out during the sessions to warm up the students to the process and raise awareness. Throughout the sessions, subjects such as empathy, coping with the feeling of guilt, coping with the feeling of loneliness, having difficulties with saying goodbye, communication and interaction were the themes that emerged in the study.

Considering the contributions of the students to psychodrama, first of all, it was stated that psychodrama was very effective in gaining empathy skills in them. Secondly, some of the students stated that they thought it was unnecessary to take the psychodrama lesson at first, but then after taking the lesson, there were great changes in their lives and it contributed to their personal development.

Considering the views of the students as a result of the psychodrama study, it was seen that their communication skills with other students improved and they communicated with the students they had not communicated with before.

In the interviews with the students, it was observed that psychodrama contributed to their professional development, and their level of awareness about how to approach their communication with the clients increased.

At the end of the study, it was seen that the psychodrama practice was quite effective in the empathy skills, personal development, communication with others and professional development of the social work students. These results show how effective psychodrama practice is for professionals who will perform the social work profession, which aims to develop individuals psychosocially and to support them in solving their problems. In order to touch the lives of their clients, social workers must first of all be aware of their own personal development, identify their shortcomings and direct their lives. Otherwise, they may fail to intervene with their clients. Experts should establish a healthy communication with their clients after getting to know themselves and have high empathy skills while communicating with them. Unable to communicate well with the client, the expert fails to understand his problems and requests. Likewise, the empathic understanding developed with the client guides the expert to fully understand the client's situation.

In line with these results,

The main goal of psychodrama activities such as social work is to be carried out with professionals who try to realize the well-being of constructions,

Generalizing the practice of psychodrama in the social work departments of universities,

It is important to disseminate studies showing the relationship between psychodrama and social work.

### **Kaynakça / References**

- Akgün, R. (2017). *Adam öldüren kadınları suça götüren nedenler ve cezaevi yaşamının incelenmesi*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bakalım, O., Yörük, C ve Şensoy, G. (2018). Psikodrama grup yaşantısının rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğrencilerinin öz-duyarlık düzeylerine etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (elektronik)*, 17(67), 949-968. DOI:10.17755/esosder.331543.
- Beauvais, A. M., Özbaş, A., A ve Wheeler, K. (2019). End-of-life psychodrama: Influencing nursing students' communication skills, attitudes, emotional intelligence and self-reflection. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 10(2), 103- 110. DOI: 10.14744/phd.2019.96636.

- Budak Köse, Ş. (2014). *Psikolojik danışma öğrencilerinin empati düzeyleri ve farkındalık becerilerini geliştirmede psikodramanın etkisi*. Psikodrama Yeterlilik Tezi. Abdulkadir Özbek Psikodrama Enstitüsü.
- Çam, O. (2016). The influence of psychodrama on promoting self-disclosure in groups of university students. *Zeitschrift für Psychodrama und Soziometrie*, 15(1), 255-274. DOI:10.1007/s11620-015-0309-6.
- Dökmen, Ü. (1995). *Sosyometri ve psikodrama*. (2. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2005). *Sosyometri ve psikodrama*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Karataş, Z ve Gökçakan, Z. (2009). Psikodrama ile yapılan grup çalışmasının ergenlerin sürekli kaygı düzeylerine etkisi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 360, 31-37.
- Kaya, F ve Deniz, H. (2020). The effects of using psychodrama on the psychological wellbeing of university students. *Perspectives in Psychiatric Care*, 56(4), 905-912. DOI: 10.1111/ppc.12510.
- Konopik, D. A ve Cheung, M. (2013). Psychodrama as a social work modality. *Social Work*, 58(1), 9–20. DOI: 10.1093/sw/sws054.
- Moreno, Z.T., Blokqvist, L.D. ve Rützel, T. (2013). *Psikodrama artı gerçeklik ve iyileştirme sanatı*. Çev. Barış Şimşek. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma- desen ve uygulama için bir rehber*. Çev. Turan, S. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şimşek Ç, Yılmaz Yalçınkaya, E., Ardıç, E. ve Yıldırım, E.A. (2020). Psikodramanın ergenlerde empati ve sosyal kaygı düzeyine etkisi. *Turk J Child Adolesc Ment Health*, 27, DOI: 96-101. 10.4274
- Ryff, C. D ve Singer B. (1996). Psychological well-being: Meaning, measurement, and implications for psychotherapy research. *Psychother Psychosom*, 65, 14- 23. DOI: 10.1159/000289026.
- Ryff, C. D ve Singer B. (2008). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. *Journal of Happiness Studies*, 9, 13-39. DOI: 10.1007/s10902-006-9019-0.
- Ulupınar, S. (2014). Psikodrama uygulamasının hemşirelik öğrencilerinin sorun çözme becerisine etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 15(1), 55- 62. DOI: 10.5455/apd.39822.
- Yang, H. J. (2015). Practical use of psychodrama as a self-development program for university students. *Journal of the Korea Academia-Industrial Cooperation Society*, 16(5), 3148-3154. DOI: 10.5762/KAIS.2015.16.5.3148.
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.



**Kaynakça Bilgisi / Citation Information**

Akgün, R. ve Vuçinas, O. (2021). Eğitimde psikodrama dersinin sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin kişilik özelliklerine ve mesleki kazanımlarına yönelik etkisi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(34), 1148-1172. DOI: 10.26466/opus.864561